

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ

Κύριοι όροι πρότασης

Ρήμα, Υποκείμενο, Αντικείμενο, Κατηγορούμενο.

Υποκείμενο: Η λέξη που απαντά στην ερώτηση «**ποιος; ποια; ποιος; ποιοι; ποιες; ποια;**» και είναι σε πτώση ονομαστική είναι το **υποκείμενο** του ρήματος της πρότασης. Π.χ. Ο Νικόλας παίζει ποδόσφαιρο. Ερώτηση: Ποιος παίζει; Απάντηση: Ο Νικόλας. (υποκείμενο)

Αντικείμενο: Η λέξη που απαντά στην ερώτηση «**τι; ποιον; ποια; ποιο; ποιους; ποιες; ποια;**» και είναι σε πτώση αιτιατική είναι το **αντικείμενο** του ρήματος της πρότασης. Π.χ. Ο τεχνίτης(ονομαστική) επισκευάζει τη βρύση(αιτιατική). Ερώτηση: Τι επισκευάζει; Απάντηση: Τη βρύση. (Αντικείμενο, αιτιατική).

Κατηγορούμενο: Η λέξη που **δίνει μια ιδιότητα** στο υποκείμενο του ρήματος είναι το **κατηγορούμενο**. Το κατηγορούμενο βρίσκεται στην ίδια πτώση με το υποκείμενο του ρήματος, δηλαδή στην ονομαστική. Έτσι το ξεχωρίζουμε εύκολα από το αντικείμενο που είναι σε πτώση αιτιατική.

Το κατηγορούμενο μπορεί να είναι **επίθετο** αλλά κι άλλα μέρη του λόγου, αφού αποκτήσουν σημασία επιθέτου, π.χ.

- Ο Γιώργος είναι **όμορφος**. → **επίθετο**
- Ο Γιώργος είναι **φίλος** μου. → **ουσιαστικό**
- Ο Γιώργος είναι **εκείνος**; → **αντωνυμία**
- Ο Γιώργος είναι **πρώτος**. → **αριθμητικό**
- Το σπίτι ήταν **άνω κάτω**. → **Επίρρημα**
- Ο Νίκος είναι **κουρασμένος**. → **μετοχή**
- Η καρέκλα είναι **από ξύλο** (αντί του επιθέτου ξύλινη) → **εμπρόθετο**
- Ο Γιώργος είναι **ό,τι κι αν πεις** → **πρόταση**

Τα ρήματα που συνδέουν το υποκείμενο με το κατηγορούμενο λέγονται **συνδετικά**. Τέτοια ρήματα είναι: γίνομαι φαίνομαι, είμαι μοιάζω, διορίζομαι, απομένω, βρίσκομαι, γεννιέμαι, μένω, πεθαίνω, στέκομαι, λέγομαι, υπηρετώ, φυτρώνω, αποδεικνύομαι, δείχνομαι, θεωρούμαι, λογαριάζομαι, εκλέγομαι, νομίζομαι, παρουσιάζομαι, ονομάζομαι, αναγνωρίζομαι, ανακηρύσσομαι, κληρώνομαι, ζω, χειροτονούμαι κλπ.

Πχ. Η Νίκη έγινε γεωπόνος. Ερώτηση: Τι έγινε η Νίκη; Απάντηση: γεωπόνος (Κατηγορούμενο). Είναι στην ίδια πτώση (ονομαστική) με το υποκείμενο «Η Νίκη» και του δίνει κάποια ιδιότητα: γεωπόνος.

Όταν το κατηγορούμενο αναφέρεται στο υποκείμενο της πρότασης, λέγεται **κατηγορούμενο του υποκειμένου**, ενώ όταν αναφέρεται στο αντικείμενο της πρότασης, ονομάζεται **κατηγορούμενο του αντικειμένου**.

π.χ Ο Γιάννης εκλέχτηκε **πρόεδρος** στην τάξη του. (κατηγορούμενο του υποκειμένου)

π.χ Ο κόσμος θεωρεί την περιοχή **κακόφημη**. (κατηγορούμενο του αντικειμένου.)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Χαρακτηρίζω κάθε μια από τις υπογραμμισμένες λέξεις ως υποκείμενο, αντικείμενο ή κατηγορούμενο:

- Τα καλύτερα γλυκά τα φτιάχνει ένα ζαχαροπλαστέιο στη γειτονιά μου. . (.....)
- Τα παιδιά έλυσαν με ευκολία τις ασκήσεις.(.....)
- Η Εύα έγινε γιατρός. (.....)
- Έγιναν εκλογές και εξέλεξαν τον Χρήστο πρόεδρο. (.....)
- Πρέπει να κοιτάς μόνο τη δουλειά σου. (.....)

2. Στις προτάσεις που ακολουθούν να υπογραμμίσεις το κατηγορούμενο και να γράψεις τη μορφή που έχει:

- α. Η νίκη τους ήταν μεγάλη. [επίθετο]
- β. Η επιτυχία της ομάδας είναι εξασφαλισμένη. [.....]
- γ. Ο Γιώργος δεν έγινε αξιωματικός. [.....]
- δ. Η επιθυμία του ήταν άλλη. [.....]
- ε. Η Μαρία εμφανίστηκε ευχαριστημένη. [.....]
- στ. Εγώ έγινα ό,τι ήθελα. [.....]
- ζ. Η οθόνη ήταν από πανί. [.....]
- η. Η ώρα είναι πέντε. [.....]
- θ. Η όψη του φαινόταν ασθενική. [.....]

3. Να βρεις τα ρήματα, τα υποκείμενα και τα κατηγορούμενα των παρακάτω προτάσεων. (Συμπλήρωσε με ΣΡ για τα συνδετικά ρήματα, με Υ για τα υποκείμενα και με Κ για τα κατηγορούμενα.)

- I. Εκλέχτηκε πρόεδρος της τάξης η Μαρία
- II. Ο τεχνίτης της τηλεόρασης θεωρείται ειδικός
- III. Η Λαζαρίδου κληρώθηκε διαιτητής του ποδοσφαιρικού αγώνα.
- IV. Προχωρούσε σκυφτός _____ πάντα ο κυρ-Γιώργος
- V. Η σημαία κυματίζει περήφανη

- VI. Μετά απ' αυτό ο τερματοφύλακας έμοιαζε _____ σαν
χαμένος
- VII. Είναι δεκαοκτώ οι συμμαθητές_..... μου.
- VIII. Δίκαιος ήταν ο Αριστείδης
- IX. Ο Αλέξανδρος..... ονομάστηκε μέγας
- X. Η Ελένη σπουδάζει μαθηματικός
- XI. Καθηγήτρια μαθηματικών έγινε η Ελένη
- XII. Κουρασμένοι φαινότουσαν οι αθλητές
- XIII. Οι μαθητές παραμένουν ανήσυχοι
- XIV. Διακρίθηκε ως σκακιστής ο φίλος μου ο Γιώργος